

Neolitický areál ve Velimi, okr. Kolín

Miloš Vávra – Dražen Šťastný

V rámci záchranné činnosti ÚAPPSC na Kolínsku jsme v posledních letech uskutečnili několik větších plošných akcí, při kterých byly odkryty části neolitických osad. Na spodních terasách v blízkosti Labe jsme je zachytili v Kolíně-Štáralce (hala Manag, 2008; přístavba v nové části areálu Kopos, 2011), na k. ú. Nebovidy (J od kolínské Štáralky, hala Inzertbus, 2010), v Nové Vsi I – Ohradě (cesta na připravovaném staveništi RD a v ulici V hliňáku, 2008) a ve Velimi (Aerocan, 2001–2011). V povodí Pekelského potoka pak při výzkumu v Radovesnicích I (staveniště RD Za školou, 2008) a nejvýše na Říčanské tabuli nad potokem Bušinec v Masojedech (cesta na staveništi RD, 2010).

V neolitickém areálu doloženém při výstavbě a postupném rozšiřování nové továrny ve Velimi (původně Cebalsol, poté Aerocan a nyní Ball Aerocan CZ, s. r. o.) se jedná o druhou největší prozkoumanou plochu na Kolínsku, která do r. 2011 dosáhla 5 873 m² (obr. 1). Záchranné práce v průmyslové zóně na SV okraji obce v místní části Dolní Nouzov jsme uskutečnili v pěti předstihových etapách v letech 2001, 2006, 2007, 2010 a 2011 na plochách označených A–E, které probíhaly souběžně s výzkumem na staveništi rodinných domů na nedaleké velimské Skalce (1984–2011). Na současných mapách je rovinaté okolí staveniště označováno Na Bělohorsku (předtím Na Bělohorskou) a nachází se na něm jedno z dnešních pramenišť potoka Klipecká. Východně od továrny je silnice č. 208, která v těchto místech tvoří rozvodí mezi potoky Klipecká a Nouzovský a směřuje ke státní silnici č. 38 Poděbrady–Kolín.

V první záchranné etapě v r. 2001 při výstavbě výrobní haly byly hrubé práce prováděny na ploše 2,778 ha. Skrývka ornice s podorničím dosahovala do hloubky 60–70 cm. Vzhledem k terénním podmínkám jsme mohli začístit a dokumentovat jen J okraj zakládané haly (rozměry 130 × 70 m), když dále k S byl terén silně podmáčený a byl zvyšován navážkami. Nepravidelná archeologicky zkoumaná plocha A činila 1680 m² (Vávra – Šťastný 2004). Odkryli jsme na ní základy tří neolitických domů. Největší z nich, dům D1, po doplnění jižního závěru v r. 2006 dosahoval délky 46,4 m (plochy A+B) a šířky 6,9 m. Probíhal od S k J. Na severu, kde byl široký 6 m, jeho půdorys ohraničovaly žlábků, které k J postupně přecházely do dvou řad hustě umístěných křulových jamek z vnějších stěn nadzemní stavby. Uvnitř se nacházely převážně pravidelně uspořádané trojice nosných křulů. Podle domu byly umístěny podlouhlé a po hluboké skrývce většinou mělké stavební jámy. V těsném SV sousedství severního závěru domu D1 jsme odkryli krátký severní okrajový úsek zřejmě obdobné stavby D3 ukončené neúplným lomeným žlábkem (žlab 2). Její šířka činí 5,95 m a zachytili jsme ji pouze v délce tří metrů. Na SV roh této stavby se napojoval úzký a mělký žlabek (žlab 3), který probíhal k SV v délce 7,8 m a dále nebyl v šedém písčitém a podmáčeném podloží zřetelný. Na rozdíl od obou uvedených dlouhých domů zjištěných v r. 2001 nevylučujeme, že poslední, jen částečně zachovaná stavba D2 měla obloukovitě prohnutou východní

Obr. 1. Velim a Pňov, okr. Kolín. Letecký pohled na okolí továrny po dokončení výstavby v r. 2011 (dle ČÚZK). 1. Velim, Horní Nouzov, továrna Aerocan; 2. Pňov, fotovoltaická elektrárna. Nahoře: poloha lokality na mapě Čech

stěnu. Vnitřní systém kúlů podírajících střechu byl zapuštěn do trojic kúlových jamek. Ve špatně čitelném podloží jsme půdorys západní stěny nedoložili. Stavba zjištěná v délce 16,6 m a min. šířce 4,4 m by mohla souviset s mladší neolitickou vývojovou fází (osada lidu s vypíchanou keramikou). Východně od domu D2 jsme navíc podchytili navzájem šikmé řady kúlů zřejmě z ohrazení (*obr. 2*).

Celkem jsme odkryli 15 sídlištních objektů (obj. 601–615) a 144 kúlových jamek. Stavební jámy a další objekty obsahovaly zlomky lineární keramiky, zvířecí kosti, štípanou industrii, poškozené broušené nástroje a části mlýnků a drtelid. Velkou obdélnou kamennou desku šikmo svalenou do objektu č. 603 (jáma B) pak interpretujeme jako pracovní podložku na výrobu broušených nástrojů (polisoir). Ve výplni objektů se ojediněle jako příměs vyskytly zlomky vypíchané keramiky.

V roce 2006 byly jižně od plochy A odkryty v předstihu před výstavbou nového skladu na ploše B (1 440 m²) základy tří nadzemních staveb orientovaných od S k J. Nejvýchodněji se vyskytoval jižní závěr domu D1. Další, západněji umístěný neúplně zachycený dům D4 leží mezi soujámím obj. 638 a stavebními jámami obj. 644/645–641/642. Jeho zjištěná délka dosahuje 19 m a šířka 5 m. Předpokládáme, že tato stavba je mladší než dvě jámy v jeho jižní zachycené části (obj. 639, 640). Zachovaly se z ní jen úseky čtyř řad kúlových jamek směřujících S–J, pátou řadu z obvyklého systému rozmístění kúlů jsme nezachytili. Poslední identifikovaná obytná neolitická stavba se nachází ve střední části plochy B. Z domu D5 byl opět odkryt jen neúplný půdorys se zachovanou délkou 13 m a šířkou 5,8 m. Doloženy jsou čtyři řady kúlových jamek a pravděpodobně pátou (vnitřní) řadu naznačuje jen jedna kúlová jamka (KJ 229). Na západě základy stavby doprovází několik stavebních jam (obj. 626, 641/642) a nevylučujeme, že stavba byla delší a dále pokračovala k severu, kde v r. 2006 v nově odkryté části plochy A na ně navazují objekty č. 624 a 653. Na východní straně domu D5 jsme podchytili jen dvě jámy (obj. 627, 654). V severozápadní třetině plochy B nebyly kúlové jamky v tmavém podorničí rozlišeny. Přinejmenším v prostoru mezi podlouhlou stavební jámou č. 631 a linií jam č. 628/629 bychom mohli další dům předpokládat.

Zachycené základy dlouhých kúlových staveb náležejí kultuře s lineární keramikou (LnK) a do doby prvních zemědělců je klademe na základě nálezů získaných z výplní jam v bezprostředním sousedství domů. Náhodně se v nich ukládal hospodářský a kuchyňský odpad a jeho uchovaná část umožňuje objekty a stavby v bezprostředním okolí datovat. V průběhu záchranné akce jsme se na rozdíl od situace v r. 2001 nesetkali s nálezy vypíchané keramiky.

Novou pravěkou sídelní komponentu rozlišenou v r. 2006 představují objekty kladené do mladší doby bronzové (Ha A). Jedná se o sedm zásobních jam (obj. 626A, 643, 644C, 646, 648, 650, 651) s kruhovým půdorysem a v případě, že se objekt dobře zachoval, i s příznačným profilem, kterému nechybí zúžené až válcovité hrdlo a dole klenutě rozšířený zásobní prostor s plochým dnem. Do stejného časového sídelního horizontu by mohl případně náležet i mladší zásah do výplně velkého neolitického soujámí obj. 644 pozorovaný v řezu 6.

Naproti tomu přesnější datování tří žlábků (obj. 632–634) není jednoznačné. Začínají zhruba na jednom místě a paprskovitě se buď přímo či obloukovitě rozbíhají k SV až k východu. Při dalších záchranných akcích jsme se s nimi již nesetkali a námi neprozkoumané prostranství na SV od východního okraje plochy B bylo v r. 2011 bez našeho dohledu odtěženo.

V roce 2007 byla otevřena nová plocha C (1 008 m²) umístěná na jih od plochy B. Dnes se nachází mezi plochami E a D na současném jižním okraji skladových hal továrny Ball Aerocan. Byly zde odkryty základy pěti nadzemních staveb převážně orientovaných od S k J (domy D6–D10), přičemž mírná odchylka od tohoto směru v případě kúlového domu D7 upozorňuje, že se sousedními stavbami nebyl současný. Na úrovni dosažené skrývkou u JZ rohu této plochy nebyly základy další předpokládané dlouhé stavby (mezi obj. 668 a linií stavebních jam č. 663–667) zřetelné, ale mohli jsme zde podchytit nálezy ze svrchní tmavé výplně předpokládaných stavebních jam (obj. 665–667, 668). Ani další začištěvání prostoru mezi těmito podlouhlými až žlabovými objekty pak nebylo v tmavším podorničí úspěšné. Dále k východu byl v celé šířce plochy odkryt neúplný půdorys dlouhého domu D6. Nejlépe z něho byly podchyceny tři řady vnitřních kúlů, zatímco z východní stěny se zachoval jen kratší úsek s hustší řadou kúlových jamek (KJ 371–379) a předpokládanou západní stěnu naznačuje jen jediná kúlová jamka KJ 412. Delší strany domu navíc doprovázejí postranní žlábků (2× v soujámí obj. 666/667) až žlabů (obj. 677, 681), které se stavbou funkčně a časově souvisejí.

Při severním okraji plochy C jsme podchytili další tři kúlové domy D7–D9, které zřejmě dále k severu zasahují až do plochy B, v níž však v r. 2006 nebyly v tmavším podorničí zaznamenány. Z domu D7 se tedy zachoval jižní úsek doprovázený na západě zřejmě stavebními jámami č. 674–675 a částí velkého soujámí (obj. 680). Na východě s ním souvisejí dvě stavební jámy a mezi ně vložený žlab (obj. 671, 672, 673).

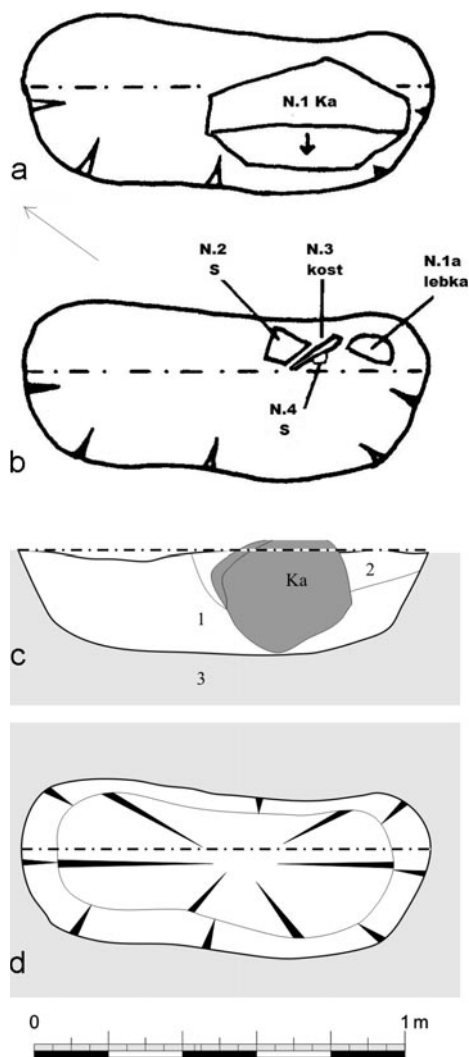
Obr. 2. Velim. Část neolitické osady na plochách A–E se základy domů D1–D14.

Dům D8 se zachoval jen v jižní, zřejmě větší části a jámy č. 660 + 678 jeho půdorys porušují (nejspíše jsou mladší). Na západě dům doprovází lomený až obloukový žlab č. 670 + 670A spolu se stavební jámou č. 670B. Podle východní stěny domu probíhá tentokrát přímý a delší žlab č. 659.

Z dalšího dochovaného domu D9 jsme opět odkryli jižní část a tu později porušila jáma z mladší doby bronzové (obj. 657). Na západě delší stěnu domu doprovází kratší žlab č. 658 a zhruba ve stejném směru dále k jihu jeho linii prodlužují 3 kúlové jamky (KJ 268–KJ 270). Pozůstatek stavební jámy by na této straně domu mohl představovat větší objekt č. 679. U východní stěny domu byla vyhloubena velká stavební jáma až hliník (obj. 635) známá již z plochy B.

Dobře zachované základy má poslední neolitická stavba zjištěná v r. 2007 (dům D10), která zasahuje svou neprozkoumanou částí dále k jihu za plochu C. Na severu ji ze tří stran ohraničuje úzký žlábek (obj. 662), do něhož byly vsazeny kúly. Směrem k jihu jej poté nahradily hustěji umístěné kúlové jamky. Z vnitřních podpěr krovu se zachovaly tři řady jamek po nosných kúlech. Není vyloučeno, že i k tomuto domu náležela část velkého soujámí (obj. 680) umístěná dále k SZ a podle východní delší stěny byly vyhloubeny minimálně tři stavební jámy (obj. 669, 682, 683).

Na ploše D (4. etapa výstavby v r. 2010; 779 m²) byly mechanizací postupně odtěženy mocné novodobé navážky spolu s původní orníci a spodní tmavou tzv. kulturní vrstvou silnou 30 cm. V podmáčeném šedém písčitém podloží se podařilo rozlišit převážně mělké prohlubně (obj. 690–738) a nepravidelně rozmístěné kúlové jamky (KJ 420–475). Dobře čitelné základy nadzemních staveb známé z předchozích etap na plochách A–C se zde nedochovaly. Pouze v severním rohu plochy jsme zaznamenali pravidelnější síť kúlových jamek s jedním kratším žlábkem (dům D11, šířka 6,5 m, délka min. 17 m, orientace S–J). Zhruba uprostřed skryté plochy se mezi hypoteticky naznačenými domy D11 + D12 vyskytují v širším pásu sídlištní objekty, po nichž zbyly jen nejhlubší části stavebních jam a těžebních laloků. Při SV okraji

Obr. 3. Velim. Plocha D, obj. 738. **a** – půdorys objektu s vybranou JZ polovinou a s velkou šikmou kamennou deskou (N.1); **b** – půdorys objektu s nálezy (N.1a–4) z V čtvrtiny jámy. Shluk nálezů pod velkým kamenem (N.1) ve spodní části vrstvy 1 (pod vr. 2). N.1a – větší zlomek dětské lebky. N.2 – šikmý střepek s plastickou páskou (LnK). N.3 – část šikmé zvířecí dlouhé kosti. N.4 – šikmý spodní nezdobený střepek pod kostí N.3; **c** – profil jámy s velkým kamenem (N.1; jeho nejměkčí rozpadlá část viz vr. 2). Popis vrstev: 1. tmavě černošedý hlinitý písek, středně ulehlý; 2. rozpadlý svorový kámen; 3. podloží: okrovošedý písek; **d** – půdorys dna objektu po vybrání

plochy se nacházejí méně výrazné pozůstatky dalšího předpokládaného dlouhého domu D12 (orientace S–J), jehož západní stěna by byla dlouhá minimálně 8 m. Nejasná je pak jeho šířka (cca 5 m), neboť východní stěna je nezřetelná. U východního rohu plochy se setkáme s několika mělkými objekty, které jsou od nejistého domu D12 více vzdáleny.

Z plochy D, na níž hypoteticky předpokládáme dvě neolitické stavby (domy D11 + D12), pochází minimální hmotný nálezový fond. Pouze dva zkoumané objekty obsahovaly nálezy zařaditelné do kultury s lineární keramikou (obj. 698, 738). V prvním případě jde o větší jámu č. 698 jen částečně prozkoumanou na severním okraji skryté plochy.

Podrobněji popíšeme druhý objekt, kterým byla menší nepravidelně oválná jáma s mísovitým profilem a mírně prohnutým dnem (obj. 738; obr. 3). Delší osa shodná s profilem směřovala SZ–JV, max. délka činila 110 cm, max. šířka 44 cm, hl. od roviny skrývky 28 cm. Na povrchu byla zjištěna podélná velká deska z měkké svorové horniny, která dosahovala až na dno. Stála šikmo a klesala k JZ až ke dnu. Ve východním rohu jámy zakrývala dva šikmé zlomky keramiky lineární kultury (vyšší s plastickou páskou, vnitřkem vzhůru, hl. cca 17–26 cm; spodní hl. cca 20–24 cm), dále část tenké dětské mozkovny vyplněné jemným tmavým pískem, na boku klenbou k východu, která se po vyzvednutí rozpadla na šupiny (hl. cca 13–20 cm), dva dětské zuby a mezi střepy šikmou štěpinou dlouhé zvířecí kosti (cca 15–23 cm; č. s. VD 3001–3005). Hloubky nálezů v terénu nezaměřeny (přibližně doplněny podle fotodokumentace). Lidské kosti určila P. Beran-Cimburková (2016).

Interpretace: původně svislá svorová deska vymezovala ve východním rohu jámy menší prostor, který vytvářel variantu kamenné skříňky. Podle nálezové situace byla do vzniklé dutiny uložena přinejmenším dětská lebka a štěpina dlouhé zvířecí kosti společně se střepy lineární keramiky. Další kosti a nálezy se v podmáčeném prostředí nezachovaly. Zřejmě se jedná o částečný dětský pohřeb na současném neolitickém sídlišti s úmyslně uloženou lebkou a přídavkem zvířecího masa a střepů.

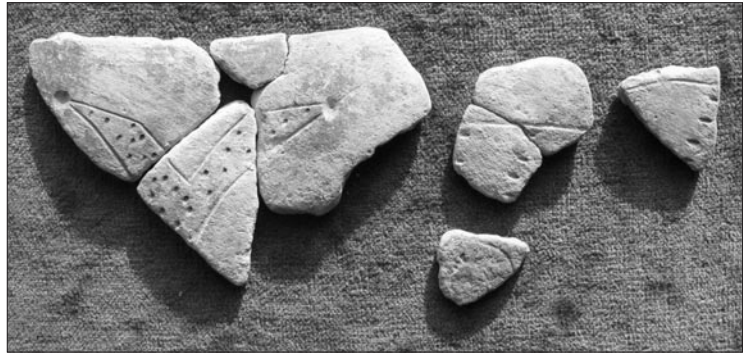
Západní polovina plochy E zkoumané v r. 2011 (966 m²) se nachází v nejvyšších místech bývalého pole a povrch podloží tu více narušila orba. K dosud známým dvanácti dlouhým domům tu přibýly jen nevýrazné pozůstatky dalších dvou nadzemních staveb. V západním rohu skryté plochy se nepravidelně vyskytovalo mezi pásy velkých podlouhlých stavebních jam (obj. 752, 740/763) jedenáct kulových jamek z domu D13. Z dalšího domu D14 jsme odkryli jen sedm až osm kulových jamek umístěných v pravidelnější síti na východ od dalšího velkého soujámí (obj. 741/756). V jižním rohu popisované plochy jsme navíc zaznamenali část jiné větší stavební

jámy (obj. 742–743), kterou poškodily neohlášené stavební zásahy v r. 2007 mezi našimi plochami E/C, a dále k jihu pak zřejmě s tímto objektem souvisí částečně prozkoumaná jáma na ploše C (obj. 668).

ZÁVĚREM

Díky postupné plošné skrývce jsme mohli zachytit několik typů sídlištních objektů. Ze zahluobených byly nejdelší velké podlouhlé, tak zvané stavební jámy s nepravidelně zapuštěnými prohlubněmi umístěné podle delších stěn domů, které původně sloužily jako hliníky. Zasahovaly většinou jen mělce do

pískového až šterkopískového geologického podloží. Obsah výplně takových sídlištních objektů umožňuje datovat půdorysy sousedících nadzemních staveb. Jiné dva velké objekty s nepravidelnými laloky plnily po delší dobu rovněž funkci hliníků (obj. 635, 680). Podle získaných zlomků keramiky náleží základy většiny ze čtrnácti dosud odkrytých dlouhých domů z velimského Aerocanu kultury s lineární keramikou (střední stupeň LnK, domy D1, D3–D14). U domů převládá severojižní orientace a jednotlivé půdorysy se navzájem nekříží. Nejdelší a nejlépe zachovaný byl dům D1 dosahující délky 46,4 m a šířky až 6,9 m. Mírné odchylky, které pozorujeme ve směru delších os domů D5 a D7, mohou poukazovat na případně jinou stavební fázi. Přinejmenším dva jiné neúplné domy doprovázejí postranní přímé až lomené žlábků (domy D6 a D8). Jen částečně zachovaný dům D2 s vyklenutou stěnou snad souvisí s mladším a méně doloženým neolitickým osídlením (kultura s vypíchanou keramikou).

Obr. 4. Velim. Plocha C, obj. 680, hliník. Keramika

Odlišnou a tentokrát zahlobenou stavbu představuje na ploše E z r. 2011 nepravidelně čtvercový objekt č. 762 s dvojicí kúlových jamek v JZ rohu (vstup?), jednou u severního okraje a dalšími pravděpodobnými jamkami v SV a JV rozích. Získané nálezy náleží výhradně do neolitu a jedná se pouze o zlomky lineární keramiky. Tvarem s minimálními rozměry 320 × 320 cm, umístěním vnitřních kúlů a plochým dnem, do něhož byla zapuštěna větší prohlubeň opět s téměř plochým dnem, zřetelně připomíná pozdější zahlobené výrobní či obytné stavby (dílna či zemnice). Ze stejné plochy E pochází rovněž kratší oválná jáma se žlabovitým profilem (obj. 758), která protínala výplň dlouhé stavební jámy a výrazně se odklání od její delší osy (soujámí obj. 740/763). Podle profilu je mladší a obsahovala jen ojedinělé neolitické nálezy (LnK). Od běžných oválných prohlubní se liší tvarem (272 × 80 cm, hl. 34 cm), od stavební jámy pak orientací (SZ–JV) a nevylučujeme, že měla i odlišnou funkci.

Zcela ojediněle jsme se v rámci neolitického osídlení setkali na ploše D s objektem 738 napodobujícím kamennou skříňku s částečným dětským pohřbem a s hrobovými přídávky. Jde o první doklad pohřební aktivity ve sledované osadě kultury s lineární keramikou.

Jinou komponentu z pravěkého sídelního areálu v SV části katastrálního území Velimi představuje dosud odkrytý vzorek sídliště, které bylo v tomto plochém krajinném prostředí rovněž určitým překvapením. Pro tuto sídelní aktivitu jsou příznačné okrouhlé zahlobené jámy s charakteristicky ke dnu rozšířenými stěnami, když další objekty a stavby se zatím nepodařilo zachytit. V letech 2006–2007 bylo odkryto osm těchto jam (obj. 626A, 643, 644C, 646, 648, 650, 651, 657) a při záchranné akci v r. 2011 jsme prozkoumali dalších šest obdobných objektů (obj. 744V, 745, 746, 753, 764, 770). Pravděpodobně do stejného kontextu náleží též částečně zkoumaná jáma (obj. 432) z plochy D v r. 2010, která však neposkytla datovací materiál. Celkem tedy bylo v letech 2001–2011 zachyceno 14–15 zásobních jam datovaných do mladší doby bronzové (Ha A), a to na základě převážně nepočtených zlomků keramiky. Hlubší spodky těchto jam se brzy po vybrání zaplnily vodou. Od doby, v níž plnily svou zásobní funkci, se zde výrazně změnila úroveň hladiny spodní vody a zdejší geologické podloží je v současnosti, na rozdíl od pravěku, silně podmáčené. Na blízkost vodní sítě v obou obdobích nás upozorňují nálezy misek škeblí.

V posledním přehledu staršího neolitického osídlení Kolínska je naznačeno významné postavení nedalekých sídelních areálů v Nové Vsi I a v Ohradě na labském levobřeží (Pavlů – Rulř 1996, 137). Nyní k nim přistoupily první publikované výsledky rozsáhlého polykulturního výzkumu na výše umístěném obvodu Kolína. Objekty kultury s lineární keramikou byly odkryty na plochách I + IV a nejvíce takto starých domů bylo rozlišeno na ploše IX, kde jejich počet dosahuje dvou desítek (Končelová 2012).

Nejnižší a nejseverněji se v kolínském Polabí nachází velimská rovinná osada v továrně Ball Aerocan. Zasahuje i na sousední pozemky, což jsme v r. 2010 ověřili sběry v rýhách při výstavbě fotovoltaické elektrárny na k. ú. Pňov v poloze U dubu (ppč. 287/1,2) v těsném SV sousedství námi postupně sledované plochy (obr. 1:2). Výrazně to poté potvrdila poslední rozsáhlá záchranná akce vyvolaná dalším zvětšováním výrobního závodu, kterou na počátku r. 2016 uskutečnil Tomáš Chlup z ÚAPPSC. Svou doposud známou rozlohou, počtem zachycených domů a obsahem nálezových souborů zásadně přispívá současnému poznání hmotných dokladů o první zemědělské civilizaci ve středočeském Polabí. Opravňuje nás nově stanovit neolitický sídelní areál na Kolínsku, a to na Klipeckém potoku a jeho prameništi.

LITERATURA

- Beran-Cimbůrková, P. 2016: Antropologický rozbor kosterních pozůstatků (kultura s lineární keramikou) z Velimi, Archeologie ve středních Čechách 20, 1001–1002.*
- Paolů, I. – Rulf, J. 1996: Nejstarší zemědělské osídlení na Kolínsku, Práce muzea v Kolíně 6, řada společenskovední, 121–169.*
- Končelová, M. 2012: O domech. In: R. Šumberová, Cesta napříč časem a krajinou. Katalog k výstavě nálezů ze záchranného archeologického výzkumu na trase obchvatu Kolína 2008–2010. Praha, 43–52.*
- Vávra, M. – Šťastný, D. 2004: Nové neolitické sídliště ve Velimi. In: M. Lutovský (ed.), Otázky neolitu a eneolitu 2003. Praha, 103–107.*

A Neolithic area in Velim, Kolín District

The Neolithic settlement area which was documented during the construction and expansion of a new factory in Velim is the second largest investigated area in the Kolín region, currently reaching the size of 5,783m². The rescue work on the SE edge of the village took place in five development-led phases, in the years 2001, 2006, 2007, 2010 and 2011, in areas marked as A–E. The flat surroundings of the construction site contains one of the source springs of the brook.

The foundations of the majority of the 14 so far exposed long houses belong to the Linear Pottery culture (middle phase of the LBK, houses D1, D3–D14). The houses are predominantly oriented S–N and their individual ground plans do not cross. The longest and best preserved house D1 reaches a length of 46.4m and a width of up to 6.9m. The partly preserved house D2 is probably connected with a later and less documented Neolithic settlement (Stroked Pottery culture). The irregular square feature no. 762 with several post-holes probably fulfilled the function of a production or residential building (workshop or semi-sunken house; LBK). Feature 738 in area D which resembled a stone case and contained a partial child's grave with various grave goods was quite extraordinary. It is the first evidence for funerary activities in the monitored LBK village.

(English by Jan Machula)

Fig. 1. Velim and Pňov, Kolín District. Aerial view of the factory's surroundings after its completion in 2011 (1 Velim, 2 Pňov)

Fig. 2. Part of the Neolithic settlement in areas A–E with foundations of houses D1–D14

Fig. 3. Area D. Feature 738

Fig. 4. Area C. Feature 680 (clay pit). Pottery